

Külas Eesti vanimal

Vanavanavanaema Hilda pojatütre pojaga Kärus.

Käru aleviku serval ilusa õuega palkmajas elab Eesti vanim inimene HILDA KASELA. Ta saab südatalvel 105 ja poole aastaseks.

Väiksena jäin vaeslapsesks,

alustab vestlust kargu abil ja tütre käevangus tuppä tugitooli istunud Hilda. Tõden, et ta on elanud ju 1905. aastal mõisate põletamise aegu, näinud Esimest maailmasõda, Vabadussõda, esimese Eesti Vabariigi aega, Teist maailmasõda, kahte okupatsiooni ja Eesti Vabariigi taastamist. “Ei, esimest ilma sõda ja Vabadussõda ma ei mäleta, küll aga viimast sõda,” meenutab ta. Tütar Vaike Leola on *Mainori* kõrgkooli õppejõud,

tema abiga saame teada, et Hilda, neiunimega Mikkal, on sündinud 17. septembril 1903 Vana-Antslas. Isa oli sepp, ema kasvatas lapsi ja oli kodune. Ema suri, kui Hilda oli kolmene. Isa abiellus uuesti ja Hildale sündis kaks poolvenda, kellest noorem, Benno Mikkalit, teavad tartlased kui *Vanemuise* kunagist menukat näitlejat. Kui Hilda sai kaheksaseks, suri ka isa. Hilda jäi vanaema kasvatada. Vanaema majanduslikuks toetamiseks pidi Hilda varakult hakkama karjas käima. Ega

karjasepõli hommikujaheduse kasteses rohus orkidel puruks astunud jalgadega kerge olnud. Mõned talved sai siiski ka koolis käidud. Kui Hilda oli neiuks sirgunud, võttis ta enda juurde ema sugulane, kellega koos hakati taludes põllutööle käima. Selle eest saadi raha, millest elatigi. “Varasest lapsepõlvest alates olen ma ikka kõvasti tööd teinud. Olen ka jumalat uskunud. Seetõttu olengi nii kaua elanud,” arvab Hilda oma pika ea saladuseks. Lisab veel: “Napsi pole ma kunagi võtnud.”

Ergas noorusmälestus Leningradist

Hilda isal oli mitu venda, kes olid ettevõtlikud ja seiklushimulised. Üks vendadest, Johannes Mikkal, tuli Ameerikast koos abikaasaga pärast Oktoobrirevolutsiooni Leningradi, et aidata ehitada kommunistlikku ühiskonda, kus pidi tulema võrdsus ja vendlus. Nad olid ideelised kommunistid. Toas oli neil Lenini büst, revolutsioonijuhtide pildid ja revolutsiooni ülistavad raamatud. Hilda elas 1924. aastal 9 kuud nende juures. Nad tahtsid, et Hilda jääkski nende juurde elama. Oli teinegi põhjus, mille tõttu Hilda oleks võinudki Leningradi jääda. Temasse armus noor ülikooliprofessor Hanson. Vastastikust armastust aga ei tekkinud. “Mul ei tulnud armastust peale,” meenutab Hilda. Kui viisa lõppes, sõitis ta kodumaale. See nooruselik Leningradis on Hildal aga senini kirkalt mees ja paaril korral meie vestluse kestel pöördub ta selle juurde uuesti.

Mõni aeg pärast Hilda kodumaale naasmist hukati aga ta onu ja onunaine kui rahvavaenlased.

(Järg 2. lk.)

Rahva üldine meelepaha, sealhulgas mõistagi pensionäride järjekordse meeleavalduse päevakorra leitmise ajaks valitsuskolitsiooni möödunud nädalal päris leili ning päädis suutmatuks osutunud sotsiaalministri tagasiastumisavaldusega. Otsustasime toimetuses, et meeleavaldushoiatuse peatamisega ei või siiski veel kiirustada, sest sotsiaalministeeriumist (mis ju peaks meie ellu ikka turvalisust sisendama) tuleb aina uusi sõnumeid tolle hiidametkonna üha süvenevast umbevajumisest ning inimeste mõnitamise jätkamisest. Kui seni soovitati eakatel-invaliididel oma põhiõiguste kaitseks — pensioni kättesaamine seda ju on — aina vaideid esitada või koguniski kohtusse pöörduda, siis sel nädalal sai teatavaks, et “tänu” ministeeriumi eluvõõrastele, nõmedatele eeskirjadele või seadusemuudatustele langevat lähiajal kollapsisse kogu meie apteekide võrk...

Kuid absurditeatrit tehakse nüüd aina usinamalt Riigikoguski.

Meeleavaldusahvarduse päevakorra jätmist väärib näiteks see pseudotegevus (pigem tsirkus), mida Riigikogu liikmed eesotsas E. Ergmaga meile kõigile on esmaspäevast alates etendama hakanud. Kõssamata sõnagi sellest, et Riigikohus vaevalt lubab oma oodatava otsusega nendel oma nelja-viiekordseid (E. Ergmal koguni kuuekordseid) keskmise palga suurusis kuusissetulekuid pisutki kärpida, hakkas Riigikogu näitama oma “vaibumatus” soovi vähendada kurikuulsaid kuluühivitsi. Seeasemel, et nendest üldse loobuda, pakkus V. Savisaar nonde, nn majoneesi ja restoranikülastuste hüvitiste vähendamise protsendiks 30, Rahvaliit ja E. Ergma heldelt koguni 50... Aga teame ju, et 20-st või 25-st tuhandest pool jätaks nendele laristamiseks kätte ikkagi veel tervenisti 10–15 tuhat krooni. Niisiis on tegu põhiprobleemidelt tähelepanu kõrvalejuhtimisega, mille abil tahetakse valijaid uskuma panna, et riigikogulased oleval justkui tõsimeeli hakanud majanduskriisi all kannatava

rahvaga ühes rütmis kasinasti hingama...

Samal ajal pole rahandusminister Ivari Padar suutnud luua mitte mingit mõistlikku, säästuaajale vajalikku korda riigiasutuste ametnike palkade korrastamisel — laristamine seal aina kestab. Peaministrilgi pole endiselt aimu, kuidas riigi majandust kriisist üle aidata. Kui keegi midagi pakubki, siis kostab peaministri suust nende ettepanekute kohta vaid lauskriitikat. Et “ise oled loll...”.

Aga peaministri parteisse kuuluv Pensionäride Ühenduste

VAJAME MUUTUSI

Liidu juht V. Mikkal vähemasti näikse olevat paariaastasest tegevusetuse- unest ärrganud, püüdes muuhulgas tões-

tada, et pensionärid ei kavatsevat või ei tohtivat *Videviku* toimetuse soovitatud meeleavaldusest osa võtta. Sest nii nagu Ansip teeb enda arvates peaministrina kõike õigesti (või enamgi veel), nii ei salli ka Mikkal teisi arvamusi enda oma kõrval.

Milleni see enda oletatavas tegevusõigsuses ja värske õhu puudumises vegeteerimine on viinud sotsiaalministeeriumis sotsiaalala asekancleri Riho Rahuoja haldusala osakondade teovõime, oleme paraku ju pidanud nägema. Aga ega V. Mikkalgi vist enam ammu arva, et tema organisatsiooni kuuluvad mõni tuhat temale kuuletuma jäänud pensionäri ongi kogu Eesti pensionärkond.

Kriisi lastud Eesti vajab tõepoolest muutusi, eeskätt nii Toompeal kui ka Gonsiori tänavas. Ning kui muutuste tegemise eest ei suuda või ei soovi võidelda opositsioon, peab opositsiooni need ülesanded enda kanda võtma sõltumatu ajakirjandus. *Videviku* toimetuse soovitus võtta taas päevakorra üldise meeleavalduse korraldamine Toompeal kujutab endast üht võimalikku sammu võimukriisi ületamise poole liikumise vaevavalisel teel.

ANTS TAMME

Postipaunast

Maamaksust

Mind ajendas kirjutama raadiost kuuldu, milles osa rahvaesindajaid soovitas külmutada pensionid, osa neist nõuab isegi pensionide vähendamist, samal ajal on aga kujunenud juba traditsiooniks see, et võimumeestel endil palgad aastast aastasse suurenevad ja et võimu juures olles püüab igaüks krahmata veel lisa mujalt, kust aga annab!

Maailma majanduslangus muidugi avaldab mõju ka meie riigi

sissetulekutele, aga et samal ajal isegi ministrid ja riigijuhid lähemal ja kaugemal on sinasõpruses ahnusekuradiga, see tundub küll veidrana.

Meil siin Eestis on seni kasutamata jäetud võimalus hankida riigikassasse raha neilt, kelle kasutuses on maa, aga kes maamaksu tasumisest hoiduvad kõrvale!

Mart Laari valitsuse algatatuna, järgnevate valitsuste järgituna on meil nüüd üle poole miljoni hektari endist põllumaad kasutamata, vohab umbrohi, osaliselt maa juba võsastub. See maa kuulub riigile!

Riiki esindavad meil valitsus,

Riigikogu ja president! Maksuamet nõudku valitsuse liikmeilt, riigikogulastelt ja presidendilt samuti maamaksu! Seda tagantjärele ja viivisega!

Minul on aastaid üle kaheksakümne, elan maal, mul on puue. Eelmisel aastal tõsteti maamaks kahekordseks! Ühesugused maa- valdajad oleme mõlemad: eakad sandid maal ja rikkurid võimu juures! Olgu siis ka maksustamine võrdne!

HENDO VÕHKASSAARE
Ida-Virumaalt

Videvik

Asutatud 1990

Annab partei ameti...

Aasta esimene kuu on tavaliselt talveunine. Taliharjapäevani kestavad jõulu- ja nääripeod, talve- ja suusapuhkused, elu on nagu paksu lume all.

Tänavu on kõik teisiti, jaanuar on olnud mustemast mustem. Majanduskriis, mis veel paari kuu eest olnud kaugel teises maailmas, jõudis täiesti ootamatult ka meie maile. Nüüd nendivad tuntud majandus- ja rahandusinimesed, et kõik, mis juba on toimunud (nõudluse ja tootmise vähenemine, tööpuuduse kasv), oli ammu ette teada, ammuilma tulnuks teha kriisiplaane, musti ja veel mustemaid stsenaariume. Valitsuse juht aga kinnitas veel kolme nädala eest, et kriisi tunnuseid meil ei olevatki, niisiis ei mingeid eriplaane.

Elu kappas aga edasi. Täiesti ootamatult kriis tuli, sama ootamatult on ju selgunud, et kuigi tiigrihüpe oli omal ajal vägev, kuigi "patsiga poistelt" loodeti peaaegu maailmarevolutsiooni, ei ole e-Eesti ei haavamatu ega kõikvõimas. Programmid võivad alt vedada, mitte toimida, arvutisüsteemid kinni joosta, serverid maas olla... Kõike võib juhtuda. Kui need itimured ja -mängud jääksid ametiasutuse sisemureks, oleks kõik kena. Paraku teavad nii puudega inimesed kui ka pensionärid nüüd väga hästi, mida tähendab see, kui arvutisüsteeme toimima ei saada, ja sedagi, kui riigi eelarves on raha tunduvalt vähem, kui olema peaks, et kõik augud täita. Pensionide kokukandeks kulus riigil 40 miljonit. Ei ole see eelarve kogumahtu arvestades hiigelsumma, kuid just siin nägi sotsiaalminister kokkuhoiuvõimalust. On selge, et süsteemi muutmine on mäng, mis ei väärinud küünlaid. Paarikümne miljoni säästmise nimel on kulutatud raha küllap teist sama palju, inimeste närvidest rääkimata.

Ent öeldakse, et ei ole halba heata. Too säästusaaga andis midagi kasulikku — õppetunni nimelt. Selgeks sai, et sotsiaalministeerium ei ole juba ammu tegusalt toiminud, et vasak käsi ei tea, mida parem teeb, noored ametnikud ei oska tegelikku elu ette kujutada, seeläbi otsuste tulemusi prognoosida. Kirju hakati pensionäridele saatma varakult, ei jõudnud need kõik aga päralt, paar tuhat adressaati on praeguseks leidmata. Ja saadetud on pöördumisi ka neile, kes ammu mulla all...

Ei ole tänavu esimene kord, kui sotsiaalsummasid kärpida tahetakse. Ministeeriumi omaaegsed töötajad meenutavad, kuidas võideldi selle eest, et need kärped inimesi ei puudutaks. Halduskulusid saab vähema valuga vähendada kui seda (väikest) raha, mis on inimesele määratud ning peab temal hinge sees hoidma.

Võimumängudele mõeldes — kantsler pandi vastutama selle eest, mis tegelikult oli asekancleri vastutusallas. Tööga toimetulematuse pärast lahkunu valuraha oli aga nõnda suur, et mees võis vitsad vastu võtta küll.

Ministriss on rääkinud palju uue süsteemi kiituseks — raugad õppivat panka hindama! Ja pisarsilmil on ta nentinud, et raske on... tema vanematel ja pojakesel. Aga ministri ema on käskinud töö kindlasti valmis teha.

Opositsiooni algatatud umbusaldus küll läbi ei läinud, kuid Maret Maripuu "töö on valmis" 23. veebruariks. Siis siirdub ta ilusast ministrikabinetist taas Toompea lossi saalidesse. Omal soovil, muuseas, mitte seepärast, et amet üle jõu käis. Koht Riigikogus ootab.

Vanarahvas teadis, et kui jumal on ameti andnud, antakse mõistus tasuta kaasa. Paraku, alati ei anta. Veelgi enam — on ameteid, mille pidamisel mõistusest üksi on vähevõitu. Sotsiaaltöö on üks selliseid, mis lisaks teadmiste nõuab veel midagi, nimetagem seda südametsoojuseks, empaatiavõimeks, tahteks ja oskuseks inimesi mõista, kuulata ja toetada või kuidas tahes. Igähele seda antud ei ole. Kutsesobivust ju testitakse. Ehk pidanuks testimata sedagi, kas koolis kohustusliku kirjanduse kenasti läbi lugenud tüdruk ka muude omaduste poolest ministriks sobis.

Õppetunni on viimased kuud andnud ka eakaile. Lootkem vaid, et õppust osatakse võtta. Tädi Maali sai kirja kätte küll. Prillid olid parasjagu kadunud ja hiljem kadus ära ka ministeeriumi kiri. Nõnda see lugemata ja vastamata jäi. Leeni luges, aga ei saanud õieti aru, mida temast, vanainimesest, nüüd tahetakse. Päevakeskused ja muud eakate kooskäimise kohad oleks võidud selgitustöös osalisteks teha. Muide, just nüüd olnuks aeg vastastikust hoolivust ja head tahet näidata, aidata seda, kel abi vaja.

Pensionäre ees ootava kohta hakkas Videvik infot jagama juba sügisel. Korduvalt ilmus artikleid, mis õpetasid, kuhu minna, mida teha. Eesti rahvas on kirjaoskaja juba paarsada aastat. Ei taha küll eakaid noomida, aga siiski, siiski... Selle asemel, et tundide viisi pensioniametis küsimise järke oodata, olnuks mugavam kodus lehte lugeda ja endale asjad selgeks teha. Muidugi mõista ei vähenda see kübetki ministeeriumi pattu — teavitada tuleb nõnda, et sellest tulu on. Arvata võib, et sotsiaalministeeriumil on ka tulevikus vaja oma klientidega suhelda.

Möödunud võiksid noored ametnikud teha vähemalt ühe järelduse: kuigi vanadus ei ole haigus, kaasneb aastatega palju sellist, mida lihtsalt tuleb arvestada, et edukalt oma tööde-tegemistega hakkama saada.

Jumal (partei) võib ametit pakkuda küll, aga tark küsib endalt, kas just mina olen tollele kohale parim, kas ma üldse hakkama saan.

IMBI JELETSKY

(Algu 1. lk.)

Kudus sokke, kindaid ja kampsuneid

Hilda onu ostis talle kudumismasinaga kudus ta kodu ja käis ka ümbruskonna taludes, kus tööd pakuti. Nii sattus ta ka Lepasaarde, kus tutvus oma tulevase abikaasa Valmar Kaselaga. Kui Leningradis professori vastu armastust peale ei tulnud, siis nüüd tuli. Nad laulatati Karula kirikus. Perre sündis kolm tütart ja poeg. Abikaasa töötas raudteel brigadirina. Ta oli kuldsete kätega mees ja meister iga töö peale. Elati väikeses "raudteeputkas", nagu Hilda ütleb. "Putka" oli tegelikult kahe toa ja avara köögiga elamu. Hilda teenis abikaasa palgale lisa masinal kududes, lehma ja siga pidades ning väikest juurviljamaad harides.

Tütar Vaike lisab, et isa ja ema olid väga musikaalsed. Isa mängis viiulit, kitarr, kannelt, lõõtsa, ema mängis kitarr ja laulis. Käidi laulmas palvetundides. Hea suhe oli neil helilooja Kuldar Singiga, kellega koos musitseeriti.

"Kõige raskem oli sõja ajal ja sõja järel,"

tõdeb Hilda. Ta mäletab Valga pommitamist. Tulistamise ajal varjuti lastega raudteetammi sisse ehitatud kartulikoopasse. Ka kudumismasin, mis veel praegugi alles, oli maetud maa sisse. Pärast sõda oli puudus nii toidust kui rahast. Pere toitmiseks ja lastele hariduse võimaldamiseks jätkas Hilda kudumist. Et rahandusosakonna inspektorid teda hõlptulu saamises ei süüdistaks, registreeris ta end rahandusosakonnas kodus kudujaks ja valmistas soovijatele ilusaid kudumeid. Mõnel korral käisid rahandusosakonna inspektorid tema tööd ka kodus kontrollimas.

Külas Eesti vanimal

Hilda Kasela leerilapsena.

1930. aastail.

Oma kodumaja trepil.

Fotod erakogust

Tänu ema ja isa tööle ja hoolele said lapsed kõik koolitatud. Tütar Eha, kes elab emaga koos ja on praegu kõige suuremaks toeks, lõpetas tehnikumi ja töötas Kehtnas. Tütred Leili ja Vaike said Tallinnas kõrgkoolide õppejõududeks. Poeg Eino õppis raudteekoolis ja oli nagu isagi kuldsete kätega metallitöölaine. Pärast isa surma ostsid lapsed emale omaette maja Kärus ja 1988. a, kui Hilda sai 85-seks, sai ta endale kodu Kärus aleviku serva jaama lähedale. Sinna on tütarde ka Tallinnast hea sõita.

"Ma tahan süüa magusat ja soolast,"

jutustab Hilda. Vastupidi arstide soovitudele, et ära söö soolast, ära söö magusat. Ta sööb praegu korraga vähe, aga tihti. Nägemine ja kõrvakuulmine on halvenenud, käimisel tuleb kasutada kargu abi, muidu on tervis enam-vähem korras. Hommikuti pea käib veidi ringi. "See peabki minu eas nii olema," arvab Hilda. "Ma ei või, ei tohi voodisse jääda," kinnitab ta. Vähegi soodsa ilmaga käib ta koduõuel jalutamas ja kodutrepil kõrval lillede vahel istumas. Valavanem, kes elab läheduses, ütles, et paar aastat tagasi oli Hilda veel aiamaal kartuleid konksimas. Kes eluaeg kõvasti tööd teinud, ega see tööd jätta ei saa.

Kui tütar hiljuti emaga perearsti juures käis, ütles arst, et Hilda-memmel on kolesterooli tase ja vererõhk paremad kui arstil endal. Tütred sõnul on emal hea meel külalistest ja hommikut ta ikka küsivat, kas täna külalisi ka tuleb. Hilda-memme südamesoov on elada nii kaua, kuni ta näeb ära ka oma lapselapselapselapse.

Videvikki soovib talle selle soovi täitmiseks head tervist ja vastupidavust.

JUHAN MÄRJAMA

Käitugem kuningana

Neljapäeviti Peterburi maanteelt Printalli trüklast värske Videviku pakiga tulles põikan tavaliselt korra ka varahommikusele Keskturnale. Eelmisel neljapäeval kella veerand kümne paiku oli seal harjumatu vaikne — müüjaid oli rohkem kui ostuhuvilisi. Nõndaviisi sain oma supikondid, koeratoidu ning juusturaasukese kiiresti kätte, mandariinidest rääkimata. Muide, iseäranis hinnalisi kohalikke õunu on turul ka saada. Tohtrid soovivadki vältida viinamarju, sest need on kahjuritõrjemürkide ja kasvustimulaatoritega lausa läbi immutatud. Kurk-tomat polevatki nii hullusti saastunud.

Täna hommikul on Keskturn kindlasti ostjaterohkem, sest odavaima ja enamasti ka värskeima toidupoolise leiame ikka seal. Nüüd tuleks aga müüjaid harjutada ka tingimisega ehk hinna üle vaidlemisega —

— Videvik —

MTÜ Ajaleht Videvik

Paldiski mnt 36A, 10612 Tallinn.

Tel ja faks 672 0986,

e-post: videvik@videvik.ee

Videvik internetis:

http://www.videvik.ee/

Trükk: PRINTALL.

Väljaandja ja peatoimetaja Ants Tamme (672 0986).

TOIMETUS: asetoimetaja Imbi Jeletsky (672 0985), vanemtoimetaja Asse Soomets (672 0985).

KORRESPONDENDID: Avinurmes Elle-Vaike Kiik (527 6102), Elvas Jaan Kappo (745 6062), Haapsalus Ülo Sain (53 320 436), Kolgal Vello Pae (607 7261), Kuressaare Enda Naaber (511 6419), Kärdlas Endel Saar (469 1067), Põlvas Enn Esko (799 5779), Pärnus Mait Murumets (443 7292), Raplas Juhan Märjama (506 1142), Tartus Heldur Jõgioja (749 9242), Valgas Oliver Uibo (764 2184), Võrus Liina Valper (782 3522).

Kaastööle lisada autori nimi, isikukood ja postiaadress.

Toimetuse kaastöid ei retsenseeri ega tagasta.

Pretensioonidega lehe kohaletõimetamise asjus pöörduda Eesti Posti kohalikku kontorisse.

ärgem tõtakem kohe esmajoones küsitavat kõrget hinda neile kukrusse toppima. Õppigem käituma k u n i n g a n a , sest tarbijana on meil selleks täielik õigus.

ANTS TAMME

Kui meil on mure

See, et arst tõmbas haige hamba asemel välja terve, on üks kõige süütumaid anekdoote, mis tohtrite kohta käib. Krehvtisemad on need, mis väidavad, et arstide vead on mulla all. Aga päriselt? Kui arstid tõesti vigu teevad?

Eesti Patsientide Esindusühing loodi 1994. aastal. Paraku ei tea paljud siiani, et selline ühing on olemas ja mida seal tehakse. See ajendaski usutlema Eesti Patsientide Esindusühingu infojuht-kliendi-nõustajat ANNE VESKIMEISTRIT.

Uus aeg, uued vajadused

Sotsiaaltööd selle sõna tänapäevases tähenduses nõukogude ajal ei olnud. Uus aeg tõi uut, muutusid vajadused, muutusid võimalused. Kõiki jalgrattaid ei tulnud endal leiutama hakata. Mõnda aega oli sotsiaalministeeriumis nõuandjaks väliseestlane Kanadast. Seal on tegus patsiente esindav organisatsioon ning meile samalaadset luues käis juhatajaks pürginud Pille Ilves malli võtmas just Kanadas. Esialgu asus ühing Psühhiaatria haigla juures ning nõustati just sealseid patsiente. Nüüdseks on tegevus laienenud, ametis on nõustajaid, juriste ja psühholooge, osakonnad on Tartus, Pärnus ja Viljandis. Lahendada tuleb küsimusi lausa seinast seina. Palju rahulolematust ja kaebusi on hambaravi kohta, nurisetakse selle üle, et perearstid ei taha koduvisiite teha, ravijärjekorrad on pikad. Elu hammasrattaste vahele jäänutel on tavaliselt tegu terve sülemiga — sotsiaalsed hädad, halb tervis, psüühilised probleemid. Tihti peale on sellised inimesed eluga nõnda puntras, et väljatulek nõuab suurt vaeva ja asjatundjate abi. On hea, kui suudetakse ja osatakse abi otsida.

Patsiendi õigused

Ühing on lisaks end tutvustavatele reklaambuklettidele üllitanud Euroopa patsientide õiguste harta koos kommentaaride ja sätetega patsientide õiguste kohta Eestis. Selles on nenditud: “Kui tervisega tekivad probleemid, siis pannakse arstile ja kogu tervishoiusüsteemile suuri lootusi... Sellises olukorras on patsient väga tundlik ning iga väiksemgi ebakõla suhtes võib viia patsiendi solvumiseni ja sealt edasi ebameeldiva konfliktini.” Neid konflikte ning solvumisi Patsientide Esindusühingul lahendada või vähemalt leevendada tulebki. Kohtumistest inimestega, igapäevatööst kooruvad ka sellised seigad, mida ise lahendada ei suudeta, mis viitavad vajadusele muuta seadusi.

Näiteks on olnud probleeme pereliikmete suvast lähtuvate teovõimetuks tunnistamisega ja eestkoste määramistega, mis omakorda viib inimese kodanikuõiguste eiramiseni. Vajadusel tuleb patsiente ka kohtus esindada.

On neid, kes ei ole rahul ei arstide, ei nende määratud raviga. Loomulikult pöörduv patsiendi esindaja kõigepealt selle ravisutuse poole, kus konflikt on tekkinud. Kui seal on suhted lootusetult sassi läinud, siis otsitakse abi ekspertidelt. Ka arstid on ainult inimesed, nemadki võivad vigu teha, iseasi, kas nad seda tunnistada tahavad. Hea on öelda, et töö on tellija materjalist ning patsient vaadaku passi. Ei ole kerge ka teisel tohtril oma õpingukaaslast või kolleegi kritiseerida.

Sotsiaalministeeriumi juures on tervishoiu kvaliteedi ekspertkomisjon. See on hakanud jälgima mitte üksnes ravi kvaliteeti, vaid tervishoiu kvaliteeti igas mõttes. Paljud arusaamatused ja möödarääkimised tulevad arsti oskamatuses haigega suhelda. Ka arstid ise on tunnistanud, et suhtlemisoskust ei ole neile õpetatud, igapäevale ei ole loodus seda oskust ka kaasa andnud. Nii tuleb esindusühingul olla tasakaalustaja. Anne Veskimeistri märkmeraamatusse on kogunenud aastatega pikk nimistu neid tohtreid, keda patsiendid on kiitnud ja tänanud. Ja plussmäärgiga nimekirj on pikem kui miinusmäärgiga. “Meie arstid on üldreeglina väga tublid,” kinnitab ta. Paraku olevat ka selliseid inimesi, kes lihtsalt on n-ö virisemise laine peal. Nõustaja asi on patsient tolle laine pealt ära tuua, panna mõtlema, kuidas end ise aidata saab.

Valusad küsimused

Praegu on kindlasti kõige valusam teema puuetega inimeste olukord. Tööealise puudega inimese pension ei ole nii suur, et see tagaks normaalse elamise. Eriti

Anne Veskimeister.

Eesti Patsientide Esindusühingu rahvas koos pereliikmetega puhkeajal.

ränk on olukord siis, kui ei ole ka lähedasi toeks. Sõnades kutsutakse puudega inimesi tööturule, kuid praegu ei leia isegi noored terved inimesed tööd, veel keerulisem on see vaeguril. Praegu töötab puuetega inimestest alla viiendiku. Ettevõtted ei ole varmad puudega inimesi tööle võtma, sageli tuleb oma tervisehäda varjata. Riik on nii tugev, kui tugev on tema kõige nõrgem lüli, kuid just seda kõige nõrgemat lüli — puuetega inimesi — ei toetata piisavalt. Pole enam mõtet rääkida möödunud aasta lõpul lahvatanud skandaalist, sotsiaalministeeriumi hooletusest, mis jättis tuhanded vaegurid kuudeks ilma elamisrahata ja tõi ka Patsientide Esindusühingusse rohkesti hädalisi. Riik ei ole kõige nõrgemat lüli piisavalt toetanud ei materiaalselt, moraalselt ega sotsiaalselt mitte kunagi.

Palju on neid, kes vajavad hooldamist. Hooldekodudes on hinnatõus täiesti kontrollimatu, tavaline perekond enam hooldekodu kohamaksu tasuda ei suuda. Alatihti räägivad poliitikud Eesti kuulumisest Põhjamaade sekka. Soomes jääb tavalisel

hooldekodus elaval inimesel ligi kolmandik pensionist oma tarbeks, meil moodustab pension umbes poole hooldekodutasust. Kaine mõistus ütleb, et miski on valesti. Muidugi on tore, kui inimene saab oma kodu olla võimalikult kaua, aga see tähendab, et tagatud peab olema koduhooldus. Selle on riik pannud omavalitsuste õlule. Omavalitsuste tahe ja võimalused on väga erinevad. Õigemini — võimalused sõltuvad suuresti tahtest. Kaugeltki kõik etteheited, mis sotsiaaltöötajatele tehakse, ei ole laest võetud. On selleski valdkonnas kõrvuti ennastohverdavalt hea tahtega ka hoolimatust, omakasu, korruptsiooni — kõike on. Sellekohaseid pöördumisi esindusühingu poole ja vajadus tekkinud probleemid lahendada on samuti olemas.

“Eesti elu vaadates jääb tunne, et riik hoiab nagu meelega kolmandat sektorit nõrgana, nagu kardaks rahva omaalgatust ja tegutsemistahet. Inimene peab end vajalikuna tundma.

Riik saaks inimesi võimestada, anda neile mingi väljundi. Mittetulundusühingute kaudu on see võimalus ju olemas. Igasugused eneseabigrupid on meil oma suutlikkust tõestanud, sellises kogukonnas saavad ka tuge vajavad inimesed end tarvilikuna tunda, nad on väärtustatud kui kodanikud. Teadlased on uurinud teiste maade kogemust. Pärast I maailmasõda olid Inglismaa ja Rootsi sotsiaalvallas ühel tasemel. Paarikümne aastaga oli vahe Rootsi kasuks silmanähtav. Miks? Sest Inglismaal hakati nõrgematele suuri toetusi jagama, Rootsis aga hakati looma võimalusi, kas või töökohti. Väärtustati ja tasustati

Eelmisel nädalal

◆ Eesti uus tunnuslause on “Heade üllatuste maa” — turundus- ja mainekujundusprojekt “Brand Estonia” on seeläbi muudetud.

◆ Gripipuhang pole väibunud. Tervisekaitseinspektiooni andmetel võib haigestumus lähinädalatel märgatavalt suurened. Jaanuaris on Eestis grippi jäänud juba ligi 500 inimest. Haigestumisi on olnud Tartus, Tallinnas, Pärnus, Harju-, Põlva-, Lääne-Viru-, Võru- ja Jõgevamaal.

◆ Tartu kiirabi uus hoonet sai nurgakivi. Mullu oktoobris alustatud logistika- ja õppekeskuse püstitamisega loodetakse lõpule jõuda veel tänava kevadel.

◆ *Facio Ehituse* juhi Toomas Trompi sõnul on ehitajate töötasu kohati langenud 50 protsenti.

◆ Presidendilossi katuse remont ja katusekorruse projekt on valmis. Aga hiljuti presidendi (suve)residentsiks välja ehitada kavandatud Keila-Joa eksklusiivse mõisa-hoone müümine oksjonil ebaõnnestus taas. Keila-Joa lossi restaureerimine nõuaks omnikult mitukümmend miljonit krooni, kuid seda raha mõeldavas tulevikus tagasi teenida on vähe tõenäoline. Pigem sobiks looduskaunis kohas paiknev loss ikkagi riigi esindushooneks.

◆ Kiviõli ja Püssi linn ning Lügane ja Maidla vald arutavad võimalikku ühinemist. Kiviõli linnavolikogu tegi mullu kõrvalomavalitsustele ühinemisetpaneku. Tookord olid seisukohad erinevad ja Püssi, Lügane ja Maidla omavalitsus otsustasid kolme peale koostada ühinemiskava, nentis Kiviõli linnaapea Dmitri Dmitrijev. Nüüd on ka Kiviõli linnavalitsusele tehtud ettepanek osaleda läbirääkimiste töörühmas.

◆ Väike-Maarjas alaealisi jooma peibutanud ning seejärel koos nendega koolimajas, bussijaamas, spordihoones ja mujalgi mitukümmend akent lõhkunud Tairo läheb 654 tunniks ühiskonnakasulikule tööle, otsustas Viru Maakohus.

◆ Hiiumaal oli kuritegevuse suhtarv justiitsministeeriumi kriminaalmenetlusregistri andmetel Eesti väikseim: vaid 160 kuritegu 10 000 elaniku kohta. Aasta vältel ei registreeritud saarel ühtegi rasket isikuvastast kuritegu.

◆ Kajakate arv Pärnumaal on mõne aastaga kümme korda vähenenud, näitasid linnuloendajate vaatlusandmed. Kajakate arvukust on tugevasti piiranud Rääma prügil ja Audru rebasefarmi sulgemine.

◆ Eesti kirikud vaevlevad rahapuuduses. Riik on jumalakodadele pidevalt lubatust vähem raha jaganud. Rohkem kui sada kirikut vajab kibe-dasti remondiraha.

Me tuleme lapsepõlvemaalt

Mõtetes väikesaarel

Väikesaarele Vormsile viis saatus meie pere 1945. aastal, sõja lõpuaastal. Sõitsime paadiga kai ääres seisva suure uhke valge laeva külje alla. Pea tuli kuklasse heita, et seda suurust silmadega mõõta. Selle laevaga lahkusid saarelt rootslased, kaasas kompsud ja pakid. Sõda oli lõppenud, saarele oli oodata Vene vägede saabumist. Seega lahkusid need, kes ei pidanud sellist kohtumist võimalikuks. Veel paljude aastate jooksul kuulsime jutte müütilisest valgest laevast...

Olin tollal 6-aastane. Selles eas lapse maailma ja loogikasse mahub veel väga vähe, sündmustest ladestub vaid oma silmaga nähtu ja otse kuuldu.

Nii meie kui ka teiste saarele randunute pered olid elukoha otsinguil, sõjasündmustes oma kodu kaotanud. Mulle on teadmata, kust saadi info, et saarelt lahkuvate inimeste kodud jäävad tühjaks ja et sealt võib nüüd elupaiga leida. Lapsele ei olnud selle teadmine ju tähtis, nüüd aga pole enam kelleltki küsida — asjaosalised puhkavad ammu...

Saar on väike, külade vahet mõni kilomeeter. Nii jäimegi peatuma Borbys. Meenutustesse tuleb üks õu, väike maja, kõrvalhooned. Ühest neist kostsid mingid häälsused. Ema ja veel keegi naisterahvas suundusid sinna, mina hirmuga ema jälgedes. See pilt on selgena jäänud mu mälestustesse tänapäevani. Sisenedes lauta selgus, et kurb inisemine tuli lehmalt, kes seisis harkis tagajalgadega ja kelle täis udarast tilkus piim otse jalge alla. Ema kummardus hoogsalt ja hakkas lüpsma otse sõnnikusse, päästmaks vaest looma sellest valust. Mina aga oma väikese kanapeaga ei osanud sellest tarka järeldust teha ja otsustasin, et mu ema on lolliks läinud. Nüüd aga lisandus veel uus hää, hoopis teravam ja räuskavam. Lauda nurgas oli aedik seaga, mida me algul polnud tähelegi pannud. Kuulnud inimeste hääli

ja tajunud nende kohalolekut, tegi ta oma näljase pasuna nii kuuldavaks, et ema hüppas püsti ja hakkas otsima mingitki nõu, mille sisse lüpsata ja viia sellele röökijale. Leiduski ämber, nii sai lehm vaevast lahti ja siga künassee head sooja piima, mille nautimisele ta kärsitult asus, emale oma rõh-rõhiga tänu väljendades. Sain nüüd minagi aru, kui tark ja tubli mu ema on!

Me ei olnud veel jõudnud majale lähenedagi, nüüd saime seda teha. Uks oli lukus, kuid keegi leidis veranda ukse kohalt räästa alt suure võtme, mis avas ukse. Sisenesime vaikselt, samm-sammult. Küllap oli kõigil paha tunne — tulime ju kutseta kellegi teise ellu, kodusse. See ei olnud ründajate tulek, see oli alandlik kodutute sisenemine kodu otsingul. Kõik oli puhas, olid mööbel ja voodid, olid nõud ja majatarbed.

Kuigi homme päev oli teadmata, saime peavarju ja kodu. Esimesed ööd ei saanud kuidagi magada, ikka oli tunne, et tuleb keegi, omandiõigusega, ja küsib: kes te sellised olete ja miks siin? Aga keegi ei tulnud, ei tulnud ka uhke valge laev.

Tuli sügis, õunapuud-pirnipuud olid saaki täis, ei jõudnud ära tarbida, moosi keetmiseks polnud aga suhkrut. Ka peenrad pakkusid kõikvõimalikke juurikaid, endised elanikud olid ka kartulimaa täis pannud. Leiti heinamaad, leiti kari lambaid, mehed leidsid tagakoplist hobused. Ei oska arvata, kellele öelda tänu kõige selle eest, kes oma kodud meile jätsid...

Elu läks rööpassse. Oktoobri lõpus sündis mulle väikevend. Kuna mänguasjade poolest ma rikas polnud, olin selle kisa-kõri üle väga õnnelik — mul oli ju nüüd elav nukk! Ema oli hõivatud majapidamistööde ja loomadega. Nii saigi minust väikene ema, hoolitsev ja kannatlik.

Sel sügisel mind veel kooli ei võetud, sain seitsmeseks alles detsembris, seega pühendusin täielikult vennaraasukele: pe-

sin ta lutipudeleid ja toitsin. Parasjagu õgard oli ta igatahes. Siis polnud keegi veel kuulnudki pampersitest ja muust sellisest, sain ka ta lappe pesta. Muidugi oli see 7-aastasele vastumeelt, nii mõnigi kord otsisin silmadega mõnd punni või korki, et päästvalt sulgeda see koht, mis mulle nii palju tööd juurde tõi! Vend aga kosus, minu süles hakkas ta istuma, mind nähes tõstis käed üles, andes märku soovist sülle saada. Olin ise väikest kasvu ja kõhnuke, käed kui piitsavarred, temale ei tähendanud see midagi — nii kaua pasundas, kuni sülle sai! Ka esimesed sammud tegi ta minuga, ja kui siis kord tupp sisenevale emale selle “raskekahurväega” vastu läksin, hoides teda mõlemast käest, tema aga omil jalgel, oli selge, et titast oli saanud väikemees.

Tasapisi hakkas ka ununema asjaolu, et tulime ja jäimegi kellegi teise loodud elamisse. Meil oli nüüd kodu, olid ilusad jõulud ja jõuluvana, olid naabrid ja sõbrad, kes samuti olid jäänud paikseteks. Paljud läksid aga parema otsingul ära mandrile.

Kõik aga muutus, kui tulid kollektiviseerimine, küüditamine, ebakindlus ja teadmatus homse ees. Isa sai töökoha teise külla, kolisime Suuremõisa. Elamiseks saime armsa väikese maja, milles enne olevat elanud sakslaste vangilaagri venelasest komandant.

Maja oli väljastpoolt lumi-valge, sees aga ukсед ja ahi värvitud pastelsetes toonides 2–3 värviga, väga ilus ja omapärane. Külas räägiti, et see oli vangide töö. Maja ümbritses sirelihekk, väravas, nagu turvamees, ilutses suur võimas toomingas. Kuna olin väga lüürilise ja unistava loomuga, seisin õite langemise ajal, selg vastu puud, nautisin seda õitevihma ja unistasin, unistasin... Millest? Kõigest! Plikatirtsust oli sirgunud neiu.

Meil oli ka vanem õde, kes seni elas vanavanemate juures mandril, nüüd tuli ta saarele meie juurde. Kõige ilusamad mälestused on seotud nende aastatega: sai käidud karjas, rahmeldatud heinatöödel, saetud käsisaaga puid, kastetud peenraid, sügisel konksuga kartuleid üles võe-

tud. Sügisel läksime õega kohaliku kooli lõpuklassi. Vanemad otsustasid, et oleks hea ka väikevend kooli saata, 7-aastaseks saamisest puudus tal üks kuu. Kodust koolini oli mitu kilomeetrit, vanematel õdedel on siis hea poisil silma peal hoida. Kooli direktor oli nõus. Kui nüüd küsisime sellelt mehehakatistelt “Kas kooli tahad minna?”, oli vastuseks “Jaaaa!”. Seda patriotismi jagus aga paariks nädalaks. Ühel hommikul, teda äratades, sain vastuseks “Ma ei taha enam kooli minna! Ma tahan magada!”. Tirisin teki pealt, tal läksid käiku jäsemad! Aeg oli tee asuda, kannatus hakkas lõppema. Ütlesin: “Kõik õpivad, saavad targaks, sina ainult jääd rumalaks!” Vastus oli kiire ja konkreetne: “Ma tahangi rumalaks jääda! Ma tahangi loll olla!” Appi tuli ema, saime selle protesteerija üles, pestud ja riidesse, aga magamist otsustas ta siiski jätkata, seda, tõsi küll, jalgratta pakiraamil istudes, pea sadula peal. Meil õega tuli siis ühel juhtida ratast käekõrval, teisel hoida ta pead ja teda ennast. Kas ta nägi me vaeva unes? Vaevalt!

Aeg tegi oma töö, lõpuks ta alistus ja asi hakkas laabuma, õppisime kõik hästi.

Kui oodatud olid jõulud! Siis saime koos isaga metsa minna, ära tooma juba ammu välja valitud kuuske. Kui hästi ta lõhnas sooja toas, kaunistuseks omatehtud ehted, piparkoogid ja väikesed õunad. Kui armas see kõik kokku oli!

Kogu elamine oli puhtaks küüritud, saunas käidud, ema oli kui köögivõlvur, jõuludeks tapetud siga võimaldas laua rikkalikult katta. Praeguseni on suus ema tehtud saiakeste ime-line, kordumatu maitse, mille sarnast pole ma enam iial tundnud!

Lapsepõlv on aeg, kuha tahaks alati tagasi! Elumured olid veel võõrad, nende eest kaitsesid müürina vanemad. Olid vaid kodused tööd-tegemised, millele sai kaasa löödud, mured aga olid mägede taga ja meile nähtamatud.

Inimesed külas olid sõbralikud, kellegi mure teistele võõras ei olnud, aidati kõiges, milles abi vaja oli. Käidi katsikul ja

sünnipäeval “üles laulmas”, põnev oligi, kui seda tehti keskööl, pererahval tuli riided selga ajada ja head-paremat lauale tuua, õllekapp kõrval. Koos peeti jaanipäeva, ka jõuluvana jõudis igasse kodusse. Polnud vaja arvutimänge ega kalleid superkingitusi, kui pakis oli soe uus kinda- või sokipaar, oli ikka hea meel!

Koolis oli spordiüritusi ja isetegevust, eriti aastavahetuseks. Muidugi on meelde jäänud ka kurbust, mille lahtimõtestamine ei olnud lastele veel jõukohane — kui küüditamise käigus viidi tundmatusse meie lemmikõpetaja, noor naine, kes armastas lapsi, kel oli kodus klaver, mille saatel me õppisime esinemiseks laule, kes ei olnud veel abieluski ja elas koos oma vanakesest emaga. Miks? Sellele pole eestlane vastust saanud kunagi... Viidi ära ka me tore koolidirektor koos abikaasaga, kes oli samuti meie koolis õpetajaks. Süüdistuseks olid väikesesse vaheseina peidetud nende eesti autorite teosed, kelle looming oli vaenulikuks kuulutatud. Lapsed ei saanud sellest aru, ei osanud kaitsta, ei saanud seda teha ka suured. Aeg oli selline!...

Nüüd, juba eaka inimesena, nelades mandril, leian end üha tihedamini mõtetes sellelt väikesaarelt. Nagu polekski aeg meid lahutanud! Tunnen võrratut sirelilõhna kevadisel koduõuel, näen hoolikalt korrastatud muru ja aiateid, talvehommikust täis-tuisanud kooliteed, lumesõda, kelgusõitu, lumememme, ja et sellel õuevalvuril öösel külm ei oleks, sai isalt ära virutatud vana töömüts! Kuulen kajakate tormilist kisa, istun rannakividel, jälgides horisondil kaugenevat laeva.

Elu on mu tee toonud kõikvõimalikke inimesi ja katsumusi. Elu selleks ongi! Kuid alaliseks jääb suurde eluruumatusse kõige kaunimaks peatükiks “Lapsepõlvemaa”. Kirjutades neid ridu, ja keegi ehk luges, ohkame kergelt. Ja siis, juba eakad ja hallipäised, “me tuleme lapsepõlvemaalt”.

VIRVE LOIK

Postipaunast

Mure südameilt

Õeldakse, et teistega jagatud mure on pool muret. Jagan seda Sinuga, hea lugeja.

Oled juba kindlasti kuulnud, et Kanadas registreeritud, venelastele kuuluv firma, mille kohalikuks

haruks on AS *Raunisaar*, kavatseb Hiiumaale ja rannikumerre rajada hiiglasliku tuuleparkide süsteemi.

Emmaste, Käina ja Pühalepa vallavolikogule on esitatud taotlus rajada saarele 500-MW tuulepark ja avamerele kuni 1000-MW. Saarele ehitataks 250 koos tiivikuhaardega 150 m kõrgust masti, merre 500. Sellest tuleks üks Euroopa suuremaid tuulejõujaamu.

Meie, kohalikud elanikud, arvame, et saar ei kannata nii

suure võimsusega parki juba kesk-konna seisukohalt välja. Endine keskkonnakaitsja, praegune pensionär Jaan Ugam arvab, et kõigepealt saab häirivaks suur mürareostus.

Eriti ohtlik aga on müraga kaasnev infraheli. Kaasneb ka suur oht läbirändavatele linnuparvedele ja kogu biosfääri kaitseala loodusele.

On teada, et paljudel tuuleturbiinide läheduses elavatel inimestel on märgatud mitmesuguste tervisehädade sagenemist — peapööritust,

tasakaaluhäireid, unetust, depressiooni, silmahädasid jm.

Miljöö väärtuse vähenemine puudutab kõiki, ka saare külalisi ja turiste. Kui Venemaaga seotud firma käes on suur ala Hiiumaast, siis kas võib olla kindel, et majanduslik võim on lahus poliitilisest?

Nende hirmude pärast alustasime võimsa tuulepargi rajamise vastu allkirjade kogumist. Need anname üle valitsusele.

13. jaanuari seisuga, kui Em-

mastes oli suur koosolek, oli vastuallkirju kogutud juba üle 4000.

Teema kohta leiab huviline informatsiooni aadressilt voitlustuuleveskitega.blogspot.com.

Hiigeltuulepargi ehitamise vastu saab allkirja anda aadressil www.PetitionOnline.com/EITAHA/petition.html.

MAI VÄLJAS

Põlvamaal pole igav

Jaanuar on aastast kokkuvõtete tegemise aeg. Põlvamaa Pensionäride Liitu kuuluvate organisatsioonide tegevusülevaatused näitavad, et elu maal, ehkki läbi raskuste, käib veel päris jõudsalt. Paljud tänased pensionärid on esimese Eesti Vabariigi lapsed, mäletades rasket sõjaaega ning sõjajärgsete aastate kehvi olusid. Ka siis taheti end inimesena tunda, otsiti ja leiti selleks võimalusi. Tagantjärele meenutades polnudki see aeg nii troostitu. Lauldi ja tantsiti ning tehti sporti. Tantsupeol käidi hammaste puhastamise pulbriga valgendatud tennistega ja paigatud pükstega...

Põlvamaa pensionäridele oli mullune aasta tegus. Pensionäride klubidel on head suhted kohalike taidlejatega. Paljud eakad kuulusid nooremas eas ka ise taidlejate hulka. Kui taidlejatel on uus kava enam-vähem esinemisküpsiks saanud, on pensionäride puhkeõhtu just sobiv koht peaprooviks, esimese hinnangu saamiseks.

Pensionäridel on ka oma ise-tegevus- ja huviringid.

AKTIIVSED

ollakse Rāpinas, Kanēpis, Pōlvas, Lahedal, Savernas, Pōlgastes jm. Tegutsevad memmede tantsurühmad ja segarühmad, laulukoorid ja -ansamblid, sõnakunstnikud, käsitöömeistrid, kodu-uurijad ja muud huviringid. Kanēpis ja Savernas tegutsevad vanade seltskonnatantsude harrastajad, kelle esinemised on ulatunud maakonna piiride taha. On tantsitud isegi Tallinnas Raekoja platsil rahvusvahelisel seenioride tantsufestivalil. Nad on sageli kutsutud esinema kohalikele pidudele, sest vanu aegu meenutav tants on jälle, üle aegade, uus ja huvitav.

Pensionärtaidlejad on sagedased esinejad kohalikel pidudel. On käidud esinemas teisteski maakondades ja vastu võetud külalisesinejaid kaugemaltki. Nii on meie pensionäride pidudel üles astunud taidlejad Antslast, Sõmerpalust, Imaverest, Nissist, Loolt, Otepäält, Nõunilt jm.

Igal suvel esinetakse Pōlvas

kolme põlvkonna peol, Lōuna-Eesti memme-taadi peol, mis toimub igal aastal eri maakonnas, sel suvel Vōrus.

Vastavalt võimalustele korraldatakse suvel ekskursioone. Endiselt kehtib põhimõte, et enne kui sõidad Pariisi, käi ära Nuustakul. Arvestada tuleb, et elu läheb edasi ja uusi huvitavaid turismiobjekte tuleb juurde. Põlvamaa turismimaine on viimastel aastatel tublisti tõusnud. Sõitmine kurvilisel kungasmaal vanal postiteel pakub Kesk- ja Põhja-Eesti tasase maastikuga harjunud inimestele tõelise elamuse. Selle tee äärde jääb kaks muuseumi: Põlva Talurahvamuuseum Karilatsis ja Eesti Maanteemuuseum Varbusel. Neist viimane areneb jõudsas tempos ja igal aastal lisandub muuseumi väljapanekutesse palju uut ja huvitavat.

Valgjärve ja Vastse-Kuuste pensionärid käisid Vōrumaal Urvastes. Viibisid sealses nõariigis, olid Lauri tamme juures, kirikus ja M. Heibergi sünnikohas ja areneval ning elamusi pakkual Pokumaal.

Ka veidi kaugemad paigad nagu Pärnu, Viljandi, Tūri, Tori, Imavere, Palamuse jt pakkusid huvi. Enam päris kaugetele radadele ja randadele ei kiputa: kellel ei luba tervis, kellel rahakott ning üldse pole maainimesel kombeks kuumadele liivadele vedelema minna.

Rāpina pensionärid on igal aastal korraldanud mitu

EKSKURSIOONI

— ühe kaugemale, teise lähemale. Mullu käidi juulikuus Saaremaal, juunis aga Mōnistes, Valgas ja Metsamoori mail. Augustis oldi Vārskas veekeskuses. Neil on traditsiooniks saanud sügise hakul üks piknik korraldada oma valla mõnes kenas kohas.

Kui lisada veel ühised teatri- ja kontserdikülastused, kohtumised oma valla juhtidega, sotsiaaltöötajate ja arstidega, päästeameti jm ametimeestega, siis saab rida pikk.

Vastse-Kuuste eakad tegutsevad kultuurimaja juures. Nad kor-

raldavad ka kirjanduslikke õhtupoolikuid ja luuleõhtuid.

Maarahva traditsiooniliste ürituste hulka kuuluvad jaanituli, jõulud, emade- ja naistepäeva tähistamine, kevade alguse ja lõikuspeo pidamine ja muude tähtpäevade märkimine. Neile on lisandunud küla-, valla- ja kihelkonnapäevad ja muud

KOHALIKUD TÄHTSÜNDMUSED.

Lisaks veel kohalikud laulu- ja tantsupeod. Laheda rahval oli rohkesti meeldivat tegevust seoses valla uue sotsiaalkeskuse käikuandmisega. Mitmeski kohas käidi ühiselt ravimtaimi korjamas. Targemad õpetasid teisi, mida korjata ning kuidas saagiga edasi toimetada. Nüüd, mil arstirohud on hirmkallid, on oma kodukoha maarohud asendamatud abimehed.

Üks lõputu ja jõukohane tegevus on oma koduküla, -valla või -kihelkonna ajaloo ja inimeste saatuse või oma

SUGUPUU UURIMINE,

ka oma lähemate sugulaste (5–6 põlvkonda) ülestähendamine lastelaste tarvis. Võib-olla mõni neist võtab sugupuu-uurimise tõsisemalt ette ja siis oleks vanavanemate panus suureks abiks.

Mida kavatsetakse teha alanud aastal? Tulevik on mõneti tumedavõitu. Ei teata ju, kas pension suureneb, väheneb või jääb samaks, kuidas mõjutavad pensioni kriisiilmingud majanduses, vastutustundetus, saamatus ja ebakompetentsus ministeeriumides ning eliidi üldine saamahimu. Pensionäri põhiliseks mureks on, kas ta suudab

TOIME TULLA

selles hinnatõusu kaoses. On palju valusaid küsimusi, millele keegi vastata ei oska, või ei teata, keda vastajatest uskuda.

Eks elu näitab, mis tuleb. Kas ekskursiooniraha jätkub või mitte, ega sellepärast veel nurka konutama jääda. On ju meie elus olnud kehvemaidki aegu, eks elada tuleb ikka vastavalt võimalustele.

ENN ESKO,

Põlvamaa Pensionäride Liidu esimees

Hiiu kaluri lugu

ELMAR AKSLI

jutu kirja pannud ESTA AKSLI

7.

Pärast saatuse hoiatust

Ranna Kalurit juhtis mitu aastat Aleksander Tarn. Igati tubli ja mõistlik mees. Aga tal leiti üks oluline puudus. Nimelt oli ta baptist. Seda ei saanud partei rajoonikomitee sallida ja hakkas agaralt uut esimeest otsima.

Mind kutsuti välja ja asuti kohe pehmeks rääkima.

„Sina pead uueks esimeheks kandideerima!“ Mina sõdisin vastu kuis jõudsin. Tahan kala püüda, mitte paberites tuhnida!

Lõpuks jäeti mind rahule.

Selleks korraks pääsesin, aga uued karid ootasid ees. Oli heaks kombeks, et tublid tööinimesed kuuluvad loomulikult ka kommunistide ridadesse.

Kutsuti siis korduvalt kohvile rajoonikomiteesse, tuldi koju ja töö juurde. Aga selles asjas olin oma otsused juba isa kirstu juures teinud. Ja sellest oli mitu aastat mööda läinud.

Ma ütlesin lõpuks: “Enam te selle jutuga minu juurde ei tule! See on lõpuks vabatahtlik asi. Kui mul tuleb vastav soov, küll ma siis otsin teid ise üles!”

Seitsmekümnendate aastate alguses tuli uus ettepanek: „Vabariigi Ülemnõukogus on esindatud ka parteitute blokk. Sina oled just paras inimene esindama parteituid hiidlasi Toompeal!“

Lihtrahva esindajana ma niimoodi Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuks saingi.

Pensionile jäänud onu Kusti hakkas usinasti mesilastega tegelema. Terve aed oli mesipuid täis. Tarudest tuli lõpuks puudus kätte. Aeda tassisime ka väiksemad viljakirstud ja mesilased elasid nendeski rõõmsalt ületalve.

Kõige rohkem oli tal mesilas 46 peret.

Seda kogust andis kuumadel suvepäevadel, kui sülemeid tuli, juba kantseldada. Vahel oli kõrgete, saja-aastaste õunapuude ja pirnide otsas 4-5 sülemit korraga! Need tuli kõik redelitel ronides, suitsulõõtsaga suitsu andes ja torbakutega tirides tarudesse ajada.

Kitsiku on kaunis kodu. 2008. aasta suvi.

Vanaisa Juhanil juhtus kord niisugune lugu. Männamaalt Lauri Johannes tuli juttu ajama. Juhan oli parasjagu keset aeda, taru lahti võetult ees. Vanaisa ütles, et ära tule lähemale, las ma lõpetan töö ära, räägime siis.

“No mis see kärbsepirin mehele ometi teeb!”

Mesilased hakkasid tigidaks saama. Johannes peletas “kärbseid” kätega vehkides kaugemale. Seda poleks ta aga pidanud tegema.

Viimaks vanaisa näeb — Johannes silkab kõigest väest sauna poole. Uksed käivad priuh-prauh. Siis lendab saunaaken põõsasse ja mees kaob metsa.

Järgmisel päeval tormas kohale Johannese naine, ise püha viha täis.

“Sa oled üks ermus inimene, päris mõrtsuk kohe! Sa ässitasid oma mesilased mei vana kallale. Ta on nüüd toas asemel ää suremas! Pea on nii jämme, et silmi pole änam olemaskid!”

Sel päeval olid mesilased nii tigidaks aetud, et need, kes hobusega sammu käies teed mööda tulid, läksid meilt edasi galopis või nelja kihutades. Vanaisa mesila oli ju täiesti külatänava ääres.

Ega onu Kustil üksinda remondimuresid ei olnud. Meie maja oli samuti parandamise vaevas. Haavapuust sindlikatused olid harvaks mädanenud. Sellepärast oli üks esimesi eterniitkatuseid külas meie oma. Kaks väikest eterniiti maksis sel ajal pool liitrit riigiviina.

Sugupuude näitus Raplas

Rapla Keskraamatukogus avati suguvõsaurijate koostatud sugupuude näitus. Korraldajate eesotsas seisis Marita Radiko, teda abistasid tuntud genealoogid Rait Talvoja Maatra Talurahvamuuseumist, Ants Härma Tallinnast jt.

Vitriinidesse on paigutatud suguvõsaurimist abistavad materjalid: vanad fotod, dokumentide originaalid ja koopiad, perepiiblid jne. Näitusesaali seintel on koha leidnud sugupuud ja suguvõsatabelid 18 autorilt, kes avamispäeval oma töid ja nende saamislugu ka tutvustasid. Vanema põlvkonna uurijad mainisid, et tõsiselt asusid nad oma unistusi täitma alles pensionäripõlves.

Näitusel on nii arvutil koostatud kui ka käsitsi joonistatud sugupuid, mõned neist katavad terve seina laiuse, teised jälle ulatuvad põrandast laeni. Ruumi keskelt laudadelt võib leida käsikirjalisi kaustu põlvnemislugudega, mida täienda-

vad perefotod. Kunstilise kujunduse seisukohalt on igal sugupuul oma eripära ning see näitab, et genealoogia kuulub vaieldamatult eesti rahvakultuuri valdkonda. Originaalseimaks pean Mardo Margumetsa koostatud sugupuud, mille taustaks on kiriku meetrikaraamatu lehekülg, raamitud vanaaegse pildiraamiga. Paljudes töödes on põlvkondade ja suguvõsaharude eristamiseks kasutatud erinevaid värve, seda isegi arvutitrukkis koostatute puhul. Ants Härma on paigutanud oma laest põrandani ulatuva suguvõsatabeli keskele oma lapselapselapse pildi ning töö ongi mõeldud praegu kuueaastasele Kirsika Kaljustele. Võib oletada, millist rõõmu tunneb Kirsika, jõudes sellisesse ikka, mil ta oskab hinnata oma vanavanaisa töö väärtust. Autorite selgitustest ilmnes, et sugupuude koopiaid on kasutatud ka tähtpäevade puhul sugulaste õnnitlemisel või jagatud

välja suguvõsa kokkutuleku ajal.

Näitus jääb avatuks 31. jaanuarini ning on kahju, et näituse külastajad jäävad ilma tööde autorite seletustest, millest selgus, et need tööd on tehtud misioonitundega järeltulevate põlvkondade ees. Istutatud puud, rajatud aed ja omaehitatud maja ei ole igavesed, aga juba praegu võib 12–14 põlvkonda sisaldav sugupuu, kui seda aeg-ajalt täiendada, kesta inimkonna eksistentsi lõpuni.

Raplamaa genealoogiahuviliste järgmine kogunemine on näituse lõpetamise päeval, kui tehakse kokkuvõtteid näituse tulemustest ning arvatavasti moodustatakse ka Eesti Genealoogia Seltsi Rapla osakond, millest saab seltsi üheteistkümmes. Oma osakonda jäävad sel puhul ootama veel Jõgeva, Põlva, Valga ja Ida-Virumaa ning miks mitte mõni teinegi kultuurilembene piirkond.

ANTS ROOMETS,

EgeS-i aseesimees, seltsi lehe Põlvnemislugu peatoimetaja

Oleks neid sellegi hinnaga saada olnud! Aga ega ma uhkust taga ei ajanud. Häda sundis. Pööningul olid katuseaukudel ämbrid ja pesukaunid all.

Köögipõrand oli laotud punastest tellistest. Seda pühiti vaid üle ega pestud kunagi — kartis vett. Tegin köögile laudpõranda.

Vanaisa oli edumeelne inimene. Tema oli tellinud Nõmmekülalt Näku Johannese, kes oli kaevumeister. Õue oli tehtud korralik puurkaev. Tinatorud tõid vee kööki, kus asetses pump. Ülevalt lae alt läks toru edasi, seinast läbi õue ja sama pumbaga said joodetud ka loomad laudas. Aga külmade ja niiskete veetorude pärast kukkus nüüd köögis krohv seintelt ning laest alla. Krohvisime ja lupjasime.

Vana saun ja tare olid lagunened. Otsin Kuusiku külast ühelt mehelt sauna ja tööme palgid siia. Köögi pliit ei tõmmanud terve pika suve üldse. Kogu sooja aja käis keetmine ja söömine sauna-köögis.

Elektrit külas ei olnud kuni kuuekümnendate alguseni. Oma raha eest ostime elektripostid, vedasime ja aitasime paigaldada. Oli uhke tunne, kui vana-aasta õhtuks Kitsiku köigis tubades tuled särama löid. Siitpeale tulid juba kaasaegsed raadiod, külmikud, elektripliidid ja muud mugavused kõne alla. Kui lülitasime sisse oma esimese mustvalge televiisori, oli esimene pilt seal saade kosmosest ja Vene kosmoselaevast, sputnikust.

Suti Jaan, vana mees, ütles omal ajal, kui lennukid olid alles uudiseks: “See on üks propaganda! Mis asi teda seal üleval peab — ühte rauakolakat!”

Suurejooneline maaparandusprojekt nägi ette, et kõik külarahva karjakoplid ja heinamaad tuleb põlluks teha. Oma koplust, maasika- ja mägumaast oli kahju küll. Aga raha oli tarvis, puidu sai soovi korral endale. Ja kui mitte ise, siis oleks siia laastama tulnud keegi teine. Puiduülejäägi ja võsaraiumise eest sai raha.

Hakkasime Estaga kahekesi tööle. Töövahenditeks olid 1 käsi-saag, 1 kaheinimesesaag, 2 kirvest. Ühe talvega võtsime maha puud ja raiusime ära võsa 11 hektarilt. Töötasime üles 465 ruumimeetrit puitu. Tööhoog oli nii suur, et talvisest lühikesest päevast ei jät-kunud. Kuuvalguses töötasin edasi.

Minu ema oli karjalahdas. Ivo, pisike poolteiseaastane, istus üksinda pimedas köögis akna all ja vaatas üksisilmi heledat kuuvalgust õues ja koplimesa viirgu, oodates ema tulekut.

Onu Kusti suri ootamatult minu 50. sünnipäeva järgsel päeval peolaua ääres. See traagiline kaotus varjutas meie pere silmis kogu suure peo, mis toimus Männamaal kolhoosi sööklas.

Televisiooni võttegrupp tegi sel ajal Hiiumaal pikemat dokumentaalfilmi “Kui jala Austraaliasse saab”. Juttu oli paadiehitusest ja kalameestest. Sellepärast sattusin mina kui Hiiu paadimeistrite tehtud paadi omanik oma juubelipeoga samuti filmi.

Kuus aastat hiljem läks tädi Marta 80-aastaselt talle järele. Maja jäi tühjaks. Hoidsime seda mitu aastat vanade mälestuseks. Siis ostis selle ära Arvo Haasma. Nüüd on see suvekodu ilusa kaas-aegse remondi saanud. Peal ilutseb käesoleva aja suurim trend — laastukatus. Ei puudu ka suur kamin. Selle meisterdas tema vend Aarne Haasma, akordionivirtuoos ja laulja *Kukerpillide* ansambelis. Seal käivad koos näitlejad, muusikud jt kultuuriinimesed. Seal

mängib ja harjutab oma altviilulit peremees Arvo. Aga suurema osa aastast mängib ta Soomes Lahti sümfooniaorkestris.

Onu Kusti mesila saatus oli kurb. Hea, et ta seda ise enam ei näinud. Vastutustundetud inimesed tõid mandrimaalt varroatoosi nakatunud haiged mesilas-pered saarele. Kahe aastaga said nakkuse ja surid pea sajaprotsendiliselt kõik Hiiumaa mesilased. Onu Kusti linnukestest ei pääsenud keegi. Nüüd on leitud ravimeid ja õpetatud mesinikke välja. Aga endist täiesti keemiavaba mesilaste pidamist ei tule enam iial.

Keegi Kitsiku vanadest ei saanud teada, et Eesti sai uuesti vabaks ja taludele anti maad tagasi.

Meie olime selleks ajaks juba liiga vanad, et ise midagi ette võtta. Talud kiratsevad kogu maal. Kiratseb ka maaelu. Mis siin edasi sünnib, seda näevad juba meie lapsed ja lapselapsed. Neist aga ei ela enam keegi Hiiumaal alaliselt. Poja pere Tartus, tütre oma Pärnus. Kitsikus oleme ainult meie kahekesi.

(Lõpp.)

Looduslikud ravimid ärevuse ja pingeseisundite puhul

Ravimtaimed on stressi ajal küll head kaaslased, kuid vaja on kindlaks teha ärevuse tegelik põhjus.

Kummeli- ja naistenõgese tee lõõgastab ja on kergelt rahustava toimega. Klaasi vee kohta võtta 1 tl kuivatatud kummelit ja 1 tl naistenõgest. Valada keev vesi taimedele, lasta 10 minutit tõmmata ning kurnata. Soovi korral tehke meega magusaks. Juua kolm tassi päevas.

Stressi eest kaitseb tervislik toit. Kuna krooniline stress kahjustab neerupealiste talitlust, siis ei tohi tarvitada neerupealiseid koormavaid toiduaineid — kofeiini, suhkrut ja alkoholi. Kasulik on tarvitada C-, B₅-, B₆-, magneesiumi- ja tsingirikkaid toiduaineid — melonit, brokolit, paprikat, apelsine, maasikaid, avokaadot, mune, kanaliha, seeni, lõhet, jogurtit, tuunikala, banaane, kõrvitsa- ja seesamiseemneid, mandleid, maisi, herneid...

Emotsionaalse stressi vastu aitavad ka organismi tugevdavad toidulisandid, B-vitamiinide kompleksi võetakse 50 mg kaks korda

Harilik kummel.

päevas, see turgutab neerupealseid. Magneesiumi võetakse 500 mg üks kord päevas ning kaltsiumi 1000 mg üks kord päevas, mõlemad toidulisandid on rahustava toimega.

Leidke aega iseenda jaoks, et lõõgastuda. Kasulikud on aroomivannid, hea muusika kuulamine, massaaž, jalutamine, kohtumised sõpradega.

Hingake lavendliõhna. Stressist ja ärevusest vabanemiseks tupsutage tilk lavendliõli tasku- või salvrätile ning hingake seda aroomi sisse nii sageli kui soovite.

Harilik meliss, *Melissa officinalis*,

on pärit Lõuna-Euroopast ja Põhja-Aafrikast. Kasvab neis paigus ka metsikuna. On 30–50 cm kõrgune mitmeaastane rohttaim. Sidruni lõhna ja maitsega lehed on munajad, saagja servaga, pealt tume-, alt hallikasrohelised. Õied on väikesed valged. Meliss vahetatakse sageli ära naistenõgesega. Kui me ei jälgi täpselt taime kirjeldust, siis on veel üks oluline erinevus nende kahe taime vahel. Nimelt valmib melissi seeme meil avamaal kasvades haruharva. Harilik naistenõges aga külvab end lausa ohjeldamatult.

Meliss vajab kasvaks viljakat ja parajalt niisket õhrikast mulda ning sooja ja tuulevaikset kasvukohta. Seeme külvatakse juba märtsi lõpus kasvuhoonesse külvikasti. Külvis kaetakse väga õhukeselt (väike seeme!) või siis külvatakse mulla peale ning vajutatakse kergelt sisse.

Välja istutatakse taimed juuni algul 30×30-cm vahedega. Meliss talvitub meie oludes halvasti. Külmakahjustusi on igal talvel, lumevaese talvega võivad kõik taimed hukkuda. Seepärast soovitakse tootmisaedades melissi kasvatada üheaastasena.

Suve jooksul kogutakse melissi lehti enne õitsemist. Õitsemise

Rahustav palderjanitee aitab sügava stressi ja ärevuse korral. Palderjanitee valmistamiseks valada klaas keeva vett 1 teelusikale palderjanijuurtele, katta nõu kaanega, et eeterlikud õlid ei lenduks. Lasta 10 minutit seista ja kurnata. Juua päevas kuni kolm klaasi palderjaniteed. Ärge ületage antud koguseid ega tarvitage palderjani pikaajaliselt!

Stressi maandava vanni tegemiseks on vaja 250 g mõru-soola, 5 tilka lavendliõli, 5 tilka sandlipuu õli ja 2 tilka yalangi (Kagu-Aasiast pärit puu õitest saadav õli). Kui soe vesi vanni jookseb, puistata enne vanni minemist sinna mõrusool ja eeterlikud õlid. Lõdvestuda vees vähemalt 20 minutit.

Ka rahustav hingamine aitab kehal ja vaimul lõõgastuda. Istuge või lamage mugavas asendis. Hingake sügavalt sisse ja kergelt paotatud huulte vahelt täielikult välja. Sulgege suu ja hingake nina kaudu aeglaselt sisse, ise mõttes viieni lugedes. Hoidke hinge kinni, mõttes taas viieni lugedes. Siis hingata kümneni lugedes suu kaudu täielikult välja. Korrake kogu tsükli viis korda. Tehke nii vähemalt kaks korda päevas või kui pinget ja ärevust tunnete.

ajal ja pärast seda muutub taimese toitaine koostis ning halvenevad nii lõhn kui maitse. Maitsetaimena kasutatakse melissi lehti salatites ja magustoitudes.

Eelkõige tuntakse harilikku melissi ravimtaimena. **Lehtedest** valmistatud teed kasutatakse uinumist soodustava vahendina, rahustina närvidest tingitud südamevaevuste puhul, migreeni korral, menstruaatsioonivaevuste, mao- ja soolehaiguste puhul. Melissil on ka spasme lõõgastav, sapieritust suurendav ja oksendamistvastane toime. Külmetushaiguste puhul soovitatakse päeva jooksul juua 4–5 tassi melissiteed (ei asenda ravimeid), mis hoidvat ära haigusega kaasnevad komplikatsioonid. Antiseptikuna kasutatakse välispidiselt haavade parandajana.

Melissitee on üks maitsevamaid ja sagedamini valmistatavaid teesid üldse. Teda kasutatakse ka väga paljudes teesegudes.

Toiduretsepte

Krabimunad

Keeda kanamunad kõvaks (10 minutit), lõika pooleks. Lõika põhjalt ära viil, et munad seisaksid kindlalt paigal. Eralda rebud ja täida munad salatiga (krabi + sibul + munakollane + keedupeet + hernes + majonees).

Korrusleivad

Lõika erivärvilisi leibu (sai, sepik, must leib jne) õhukesteks viiludeks. Määri viiludele paksult salatit (sink, paprika, sibul, sulatatud juust, seened, muna, vahustatud või vm).

Aseta 3–4 viilu üksteise peale ja lõika terava noaga väiksemateks suupisteteks.

Kohupiimatarrend

400 g kohupiima, 100 g võid,

1 spl želatiini, 1 pakk vahukoort, suhkrut.

Sega kohupiim sulatatud võiga, lisa suhkrut, vahusta kergelt. Lisa sulatatud želatiin ja vahustatud koor. Soovi korral võib lisada ka šokolaaditükikesi või rosinaid.

Kohupiimapallid

200 g kohupiima, 2 muna, 6 spl

jahu, soola, 0,5 tl sidrunhapet, 0,5 tl soodat, õli.

Lahtiklopitud munadele lisa kohupiim, sidrunhape, sooda, sool ja jahu.

Kuumuta potis õli või rasv. Tõsta supilusikaga taigen potti ja küpseta kaunilt pruuniks. Valmis pallidele riputa suhkrut.

SILVIA HIIBUS

Haug ja luts

on meie jõgede ja ojade tavalisemad kalad.

Lutsust saab maitsvat kalasüüti ning havi kõlbab praadida ja ka suitsutada. Kõik kalatoidud on väga tervislikud ja meie söögisedelis vajalikud. Ainus, mida ostmisel peab arvestama, on kala kõrgeks tõusnud hind.

HELDUR KARRO

Meeleavaldus kui mõjutusvahend

Võimul on omadus kaugeneda rahva (valijate) tõelistest huvidest, sest valimiste eel antud lubadused kipuvad varsti ununema. Maailma demokraatlikes riikides on võimul olijate mõjutamise kõige efektiivsemaiks vahendeiks massimeeleavaldused ja üldstreigid. Kui valitsejad muud moodi (kirjutised meedias, allkirjade kogumised jne) rahva häält kuulda ei võta, siis tulevad tuhanded tänavaile ja võimul olijad on sunnitud oma ühtsust ja jõudu demonstreeriva rahva nõudmistega arvestama.

Mitte ainult majandus-, vaid ka võimu- ja usalduskriis

Väidetavalt valitsevat meie lõunanaabrite juures sügav majanduskriis, mis ajas rahvamassid Riia Toomkiriku esisele platsile. Paraku on Lätis rahulolematust võimuladavikuga valitsenud juba pike-mat aega. Sealse poliitkartelli moraalne ja eetiline pankrott (omakasu tagaajamine, priiskamine, rahva meeleolude ignoreerimine, korruptsioon riigistruktuurides, rahaladviku häbenematu teenimine jne) tõi eestlastest mõnevõrra tulisema temperamendiga lätlased juba poolteist aastat tagasi tänavaile. 2007. aastal nõudsid tuhanded Toomkiriku ees seimilt valimisseadusse muudatuste tegemist ja referendumiseaduse väljakuulutamist. Sel ajal valitses Lätis, nagu ka Eestis, suur eufooria majanduslikust edukusest. Üksmeelse rahva nõudmistest ehmunud rahvaasemikud lubasid nõudmistele vastu tulla, kuid demonstratsioonijärgsed lubadused ununesid niipea, kui surve võimule nõrgenes. Niisiis ei olnud 13. jaanuari Riia sündmustel kaugeltki vaid majanduslikud põhjused. Läti president võttis meeleavaldajate nõudmisi kuulda ja esitas parlamendile ultimaatumi, milles on arvestatud organiseerunud rahva esitatud ettepanekuid.

Kuigi meie poliitkartell armastab tihti rõhutada meie erinevust Lätist, võib Eesti olukorda hinnates täheldada, et ka meil ei valitse mitte ainult majanduslik ja sotsiaalne kriis, vaid ka võimukriis. Meie Toompea seltskond on sama arrogantne nagu Lätis, mitte ainult lihtkodanikke tabanud probleemide osas, samasugune suhtumine kipub valitsema ka riigi tuleviku suhtes. Toompeal elatakse vaid tänasele päevale ja mõeldakse pahatihti vaid sellele, kuidas säilitada oma heaolu ja täita kuulekalt Brüsseli peremeeste korraldusi. Ennast disk-

rediteerinud sotsiaalministri iga hinna eest võimul hoidmine näitas, kuidas vilistatakse lihtkodanike probleemidele. Praegune valitsusk koalitsioon demonstreerib oma tegudega, et neile läheb korda vaid rikkurite heaolu.

Nüüd, mil sügavasse majanduskriisi sattunult on vaja teha eelarvekärpeid, planeeritakse minna pensionide kallale. Probleem ei ole ju tegelikult isegi mitte pensionide tõusu külmutamises, vaid poliitilise eliidi tahtmatuses kärpida oma üha suurenevaid sissetulekuid. Eelarveauke loodetakse lappida vanade ja laste arvel. Juba aasta tagasi *Postimehe* ajakirjaniku K. Muuli algatatud kampaaniat kärpida riigikogulaste teenimatuid hiigeltasusid on seni ignoreeritud, kuigi selle toetuseks on antud tuhandeid allkirju. Moraalselt pankrotistunud poliitiliit ei taha terve riigi jaoks raskel ajal loobuda oma heaolust, selles seisneb probleem. Presidendi kantslei niigi kõrgepalgalistele ametnikele maksiti aasta lõpus üle 600 tuhande krooni preemiat. Sellega näitas president Toomas Hendrik Ilves oma suhtumist üleskutsesse raskel ajal kokku hoida.

Kummardused Moskva ees

Ajal, mil vähendatakse või kaotatakse mitmesuguseid laste- ja toimetulekutoetusi, kirjutati 2009. aasta eelarvesse sisse 94 miljonit krooni vene sõjaväepensionäridele vanaduspensioni maksmiseks. Eesti riik, mida needsamad endised Nõukogude ohvitserid okupeerisid, maksab kinni oma okupeerijate pensioni! Okupantidele pensioniks raha eraldamise fakti on kõik valitsuskoalitsiooni parteid kui riigisaladust hoolega rahva eest varjanud, sest see on järjekordne vastutulek Moskvale, tõestamaks meie valitsejate “head tahet” parandada suhteid idanaabriga. Eesti Rahvusliku Liikumise vastavat

märgukirja ei avaldanud ükski suurem meediaväljaanne. Vaid *Postimehe* internetiväljaandes seisis märgukirja refereering ainult kolm tundi, siis kõrvaldati sealtki. Samasse ooperisse kuulub riiki õõnestavate tegelaste kohtuprotsessi muutmine õigusemõistmise venekeelseks paroodiaks, sest kohtualustele esitati teadlikult süüdistus, mille kohtus tõestamiseks ei olnud eeluurimist teostanud kaitsepolitsei kogunud piisavalt süütõendeid. Kui oleks kohaldatud tõenditega kaetud süüdistused (rahvuslikule vihavaenule õhutamine, põhiseadusliku korra kukutamisele üleskutsumine, võimuesindajate laimamine, keelatud meeleavalduse korraldamine), oleks süüdistatavad saanud ka karistatud. Seda ei tehtud, sest Brüsselist ja Moskvast olid tulnud teistmoodi “soovitused”. Milleks muuks kui Moskva ees oma “hea tahte” näitamiseks saab pidada nädalapäevad tagasi Eesti kodakondsuse andmist kauaaegsele Vene Kodanike Liidu aktivistile, Narvas punalipuliste demonstratsioonide organiseerijale, endisele interrindelasele Juri Mišinile.

Valitsejad hirmul meeleavalduse ees

Kogemused näitavad, et rahva elust ohtlikult võõrdunud Toompea seltskond ei arvesta selliste mõjutusvahenditega nagu märgukirjad või internetis allkirjade kogumised. Vaid massimeeleavaldused on osutunud tõhusaks mõjutusvahendiks, mida poliitkartell arvestab ja paaniliselt kardab. Pole ju kaugeltki juhuslik, et valitsuse juhtparteisse kuuluv pensionäride juht võtab televisioonis esinedes suu täis, kuulutades kõigi pensionäride nimel, et me ei kavatse protestida.

Vaid oma ühtsust ja võitlustahet demonstreerides saame endaga arvestama panna. Me peame otsustama, kas usume vaid oma heaolust hoolivate valitsejate järjekordseid lubadusi, talume luduskõrvul iga-suguseid sigadusi või hakkame arrogantsetele poliitikutele tegudega survet avaldama. Näitamaks, et aeg muudatusteks peab kätte jõudma ka rahva elust ohtlikult võõrandunud Toompeal.

Üleskutse koguneda Toompeale ripub endiselt õhus...

TIIT MADISSON, Rahvusmeelsete Pensionäride Liit

peale kogunemise kohta on täiesti asjakohane. Ei maksa karta, et meil juhtuks sama, mis juhtus Riias ja Vilniuses veidi aega tagasi. Meie rahva vanem osa on vett ja vilet näinud ja oskab distsiplineeritult, aga sealjuures ka nõudlikult käituda. Provokaatoritest me endid segadusse ajada ei lase. Nõudmine on aga üks: kokkuhoidu tuleb alustada kõige kõrgemalt (Riigikogust, valitsusest jm, suured eripensionid sealhulgas) ja siis aste astmelt allapoole kuni kõige vähem kindlustatuteni välja. Vastupidisega aga pole me nõus. Usun, et selle nimel tuleks inimesi Toompeale igast Eestimaa otsast.

VILLI KASK Keilast

ETV	
E 2.02. — 6.55 Terevisioon. 8.55 Sūdameasi. 9.45 Terevisioon. 11.45 Sōida maale! 12.20 Puutepunkt. 13.00 Tervisesaade. 13.25 Suusaajakiri. 13.55 Tāitsa hullud. 14.25 B.A.R.Z. tegutseb. 14.50 Smallville. 15.30 Ohtlik lend. 16.30 Vanad ja kobedad. 17.00 AK. 17.05 Saame kokku Tomi juures. 17.40 Sūdameasi. 18.30 AK. 18.45 Laulab Tartu poistekoor. 19.00 Tartu rahu 89. aastapäeva pidulik kontsert. 20.00 Kultuuriuudised. 20.05 Osoon. 20.35 Erisaade. 21.00 AK. Ilm. Sport. 21.34 Luuletus: Tommyboy. 21.35 Pehmed ja karvased. 21.55 Välisilm. 22.25 AK. 22.30 Välisilm esitleb: Kui saabusid saatanad ratsa. 0.05 Kultuuriuudised. 0.10 Täna õhtul Metsatöil. 1.05 John ja Jane. 2.30 ERR uudised.	
T 3.02. — 6.55 Terevisioon. 8.55 Sūdameasi. 9.45 Terevisioon. 11.45 Prillitoos. 12.30 Osoon. 13.05 Välisilm. 13.30 Valgevene õppetund. 14.20 John ja Jane. 15.40 Eesti aja lood: Riigipööre. 16.05 Erisaade. 16.30 Vanad ja kobedad. 17.00 AK. 17.05 Saame kokku Tomi juures. 17.40 Sūdameasi. 18.30 AK. 18.45 Üks tegu: Aiategu. 19.00 Minu pere. 19.30 Pereelu. 20.00 Kultuuriuudised. 20.05 Head uudised. 21.00 AK. Ilm. Sport. 21.34 Luuletus: Doris Kareva. 21.35 OPI 22.05 Mf Kōva pāhkel. 23.45 Kultuuriuudised. 23.50 Tāhelaev: Aivar Kuusmaa. 1.05 ERR uudised.	
K 4.02. — 6.55 Terevisioon. 8.55 Sūdameasi. 9.45 Terevisioon. 11.45 Head uudised. 12.40 OPI 13.10 Mf Kōva pāhkel. 14.50 511 fotot Andres Sōōdist. 15.30 Pereelu. 16.00 Minu pere. 16.30 Vanad ja kobedad. 17.00 AK. 17.05 Saame kokku Tomi juures. 17.40 Sūdameasi. 18.30 AK. 18.45 Pehmed ja karvased. 19.05 Jamie Oliver kodus. 19.30 Retseptita. 20.00 Kultuuriuudised. 20.05 Pealtnāgija. 20.55 Saatevigad BBC moodi. 21.00 AK. Ilm. Sport. 21.34 Luuletus: Juku-Kalle Raid. 21.35 Foorum. 22.30 AK. 22.35 Must kuld. 23.50 Kultuuriuudised. 0.00 Jumala, tsaari ja isamaa eest. 0.55 ERR uudised.	
N 5.02. — 6.55 Terevisioon. 8.55 Sūdameasi. 9.45 Terevisioon. 11.45 Pealtnāgija. 12.35 Pehmed ja karvased. 12.55 Foorum. 13.45 Jumala, tsaari ja isamaa eest. 14.40 Must kuld. 16.00 Retseptita. 16.30 Vanad ja kobedad. 17.00 AK. 17.05 Saame kokku Tomi juures. 17.40 Sūdameasi. 18.30 AK. 18.45 Robin Hood. 19.30 Reisile minuga: Korfu pulm. 20.00 Kultuuriuudised. 20.05 Paar. 21.00 AK. Ilm. Sport. 21.34 Luuletus: Triin Soomets. 21.35 Kiirabihaigla. 22.20 AK. 22.25 MI. 22.55 Tantsufilm Roxana. 23.45 Kultuuriuudised. 23.55 Head uudised. 0.45 ERR uudised.	
R 6.02. — 6.55 Terevisioon. 8.55 Sūdameasi. 9.45 Terevisioon. 11.45 Paar. 12.35 MI. 13.05 Tantsufilm Roxana. 13.55 Rahvakunstnikud: Aino Talvi. 14.55 Ajalik ja ajatu: Surm. 15.20 Reisile minuga: Korfu pulm. 15.45 Kiirabihaigla. 16.30 Vanad ja kobedad. 17.00 AK. 17.05 Saame kokku Tomi juures. 17.40 Sūdameasi. 18.30 AK. 18.45 Gilmore'i tūdrukud. 19.30 Juhtimisaju. 20.00 Kultuuriuudised. 20.05 Vabariigi kodanikud. 21.00 AK. Ilm. Sport. 21.35 Luuletus: Hannes Varblane. 21.40 Eesti laul 2009: Telgitagused. 21.50 Teatriõhtu: Palju õnne argipäevaks. 22.50 AK. 22.55 Teatriõhtu jätkub. 23.55 Kultuuriuudised. 0.05 Pealtnāgija. 0.50 Mf Anthony Zimmer. 2.20 ERR uudised.	
L 7.02. — 7.50 Kloun Kiri. Indiaanipoiss Yakari. Kollase kaelkirjaku lood. Toopy ja Binoo. Karu-Kusti. Gloria ja tema pere. 8.50 Tere tulemast minu maale: Magdaga Tšehhimaal. 9.00 Buratino tegutseb jälle. 9.30 Osoon. 10.00 Sōida maale! 10.45 Õnne 13. 11.15 Pealtnāgija. 12.05 Bleak House. 12.55 Gilmore'i tūdrukud. 13.40 TV 10 olümpiastarti. 14.10 Ummamuudu. 14.30 Vahimees, ons ikka veel õõ? 14.55 Eraelu. 16.15 Paar. 17.10 Planeedi vägi. 18.00 KeeleVāgi. 18.30 AK. Sport. 18.45 Kōigusoojaste elu. 19.35 Hercule Poirot: Neljanda korruse korter. 20.30 Õnne 13. 21.00 AK. Ilm. Sport. 21.35 Luuletus: Liisi Ojamaa. 21.40 Eesti laul 2009: Esimene kontsert. 22.35 Mf Balletikingad. 0.00 Laborirotid. 0.30 Surnud ārkavad. 1.25 ERR uudised.	
P 8.02. — 7.50 Kloun Kiri. Indiaanipoiss Yakari. Mamma Mirabelli kodukino. Vōlukarussell. Allveelaev Olli. Gloria ja tema pere. 9.05 Tere tulemast minu maale: Oscariga Belgias. 9.20 Pettson ja Findus. 9.35 B.A.R.Z. tegutseb. 10.00 Tāhelaev: Merle Jāāger. 11.15 Black Mori saar. 12.35 Entel-tentel-trika-trei. 12.50 Smallville. 13.30 Eesti laul 2009: Esimene kontsert. 14.30 Ajalik ja ajatu. 15.00 Prillitoos. 15.45 Puutepunkt. 16.15 Tervisesaade. 16.40 Erisaade. 17.10 Vabariigi kodanikud. 18.00 Eesti aja lood: Riigivanemad. 18.30 AK. Sport. 18.45 Pehmed ja karvased. 19.05 Ohtlik lend. 20.05 Täna õhtul Hedvig Hanson. 21.00 AK. Ilm. 21.20 Aeg luubis. 21.40 Sport. 21.55 Luuletus: Timo Maran. 22.00 Midsomeri mōrvad: Jāetud surema. 23.30 Tāitsa hullud. 0.00 Surnud ārkavad. 0.55 ERR uudised.	

KALAPAARE

- Ammhai – bonnebeluuga

Habehai – vuntsivobla

Hallhai – sārav makrell

Heeringhai – silgusaira

Hiidhai – pisipaltus

Hārghai – hobuharjus

Ingelhai – kuratkoger

Kammhai – sugasilk

Koerhai – kasskammeljas

Kārhpai – tuhkurtuur

Kāābushai – hiidharjus

Liivhai – kruusakulles
- Logardhai – tegustursk

Mantelhai – keebikiisk

Musthai – valge viidikas

Mōrtsukhai – halastav haug

Ogahai – orgiogalik

Polaarhai – troopikatursk

Pōishai – maksamakrell

Rebashai – sigasāga

Saaghai – kirveskoha

Sabahai – kāpakoha

Supihai – soustiheeringas

Tiigerhai – lõvilest

Vasarhai – saesārg
- VELLO PAE

